

mena. U pulskoj izložbi spomenut je u dijelu o svakodnevnom životu i kulturnoj revoluciji, ali na razini cijele izložbe nije mu posvećena veća pažnja. Festival jugoslavenskog igranog filma utemeljen je 1954. u Puli, održavao se sve do 1990. i bio je respektabilnoga karaktera, a nakon toga postaje festival hrvatskoga filma, dok danas ima i međunarodni program. Uzmemo li u obzir da je pulski festival najdugovječniji festival nacionalnoga filma na svijetu, zasigurno bi dobro poslužio za prikazivanje stvaralačke djelatnosti ovoga dinamičnoga razdoblja jugoslavenske povijesti, iako je osnovan krajem desetljeća kojim se izložba bavi. Istra je sudjelovala u ostvarenju izložbe i kroz ustanove koje su posudile eksponate poput Etnografskoga muzeja Istre iz Pazina i Vile Brijunke u Nacionalnom parku Brijuni te Povijesnoga i pomorskoga muzeja Istre u Puli u slučaju pulske izložbe. Povjesničari iz Istre su također dali svoj doprinos stvaranju izložbe i Kataloga. Možemo reći da je Istra u izložbi bila prisutna u tri vida: onom stvaralačkom, u samom prikazivanju određenih tema izložbe i kao odredište izložbe. Da su *Refleksije vremena 1945. – 1955.* imale velik odjek u istarskoj javnosti potvrđuje potraga koja je nastala za dječacima koji su prikazani na jednoj od fotografija iz poratnoga vremena kako sjede zagrljeni s kapama izrađenim od novina na glavi, koja je bila i na jednom od plakata pulske izložbe. Javnost se pitala tko su ti ljudi i što rade danas; ubrzo se saznalo da su dječaci iz Buja, rođeni 1936., a vijest su prenijeli i mediji. Također, pokrenuto je traganje i za drugim osobama s drugih slika što je imalo poticajnu stranu za privlačenje pozornosti javnosti.

Vedran Stanić

Znanstveni skup *Dijalozi s baštinom 2012.*, Rijeka, 18. travnja 2012.

Na sjednici Međunarodnoga vijeća za spomenike i spomeničke cjeline (ICOMOS) pri UNESCO-u održanoj 18. travnja 1982. u Tunisu izražena je potreba za obilježavanjem dana kojim bi se naglasila potreba promicanja, očuvanja i zaštite kulturnih spomenika. Naredne je godine usvojen taj prijedlog i 18. travnja proglašen je Svjetskim danom baštine. Njime se ujedno promiče važnost konzervatorske i konzervatorsko-restauratorske struke, ključne u očuvanju materijalne baštine.

U svrhu obilježavanja ovoga kod nas manje poznatoga dana, na Filozofskom fakultetu u Rijeci u organizaciji Odsjeka za povijest umjetnosti održan je znanstveni skup *Dijalozi s baštinom 2012.*. Zamišljen je kao mjesto susreta stručnjaka različitih struka koji djeluju s ciljem očuvanja spomeničke baštine, a na njemu su predstavljeni konzervatorsko-restauratorski planovi, istraživanja i pojedini problemi struke. Izlaganja su bila objedinjena okvirnom temom restauracijskih i rekonstrukcijskih zahvata u zaštiti kulturne baštine. Pred brojnim auditorijem izlagalo je ukupno dvanaest izlagača podijeljenih u četirima sesijama.

Skup je započeo pozdravnim govorima dekana Filozofskoga fakulteta Predraga Šustara, pročelnika Odjela za kulturu Grada Rijeke Ivana Šarara te pročelnika Odsjeka za povijest umjetnosti Marijana Bradanovića.

Prvu sesiju otvorio je Marko Špikić s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu iscrpnim izlaganjem pod nazivom „Ideja rekonstrukcije u Europi nakon 1989. godine: problemi i izazovi“. Dan je pregled ključnih publikacija i autora koji se bave pojmom rekonstrukcije, odnosno pokušaja vraćanja na stanje prije drastičnih promjena koje su dovele do gubitka predmeta. U fokusu je bilo razdoblje nakon pada Berlinskoga zida, a prikazane su situacije u Rusiji, baltičkim zemljama, Poljskoj, Njemačkoj i Italiji. Uslijedilo je izlaganje arheologa i konzervatora Nine Novaka, koji je predstavio arheološka istraživanja i konzervatorsko-rekonstrukcijske radove na ranokršćanskom kompleksu Mirine iz 5. stoljeća, smještenoga na zapadnom rubu antičkoga grada Fulfina u uvali Sepen pokraj Omišlja na Krku. Radovi su se odvijali od 1992. do 2005., pri čemu je rekonstruiran narteks, prezbiterij s križnom konfesijom i supselijom te pastoforije. Marijan Bradanović s riječkoga Filozofskog fakulteta prikazao je konzervatorsko-restauratorske radove na crkvi sv. Agate u Novigradu, s naglaskom na radovima rekonstrukcije bočnih apsida. Temeljem opsežnih konzervatorskih istraživanja koja su utvrdila niz ostataka na građevini odlučeno je rekonstruirati (i time crkvi vratiti) izvornu troapsidalnost korištenjem tradicionalnih tehnika i materijala.

Nakon rasprave uslijedila je druga sesija, koju je otvorilo izlaganje Drage Miletića iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Tema su bili radovi na glavnom pročelju nekadašnje cistercitske crkve sv. Marije u Topuskom, koje je sačuvano u punoj visini. Na ostacima je izvedena konstruktivna sanacija te konzervatorsko-restauratorski radovi. Miletić je naglasak stavio na rekonstrukciju glavnoga portala te najavio daljnje planove zaštite

ovoga spomenika koji su potaknuli živu raspravu oko pojedinih predviđenih zahvata. Slijedilo je izlaganje Gorana Nikšića „Rekonstrukcija manirističke palače Arneri u Korčuli“. Ruševnu se kuću obnovilo rekonstruirajući joj izgubljene dijelove, čime se odstupilo od načela minimalnoga zahvata. Samoj rekonstrukciji prethodila je iscrpna dokumentacija te arhitektonska i stilska analiza, koja je dokazala da se radi o vrlo vrijednom primjeru manirističke arhitekture. Još jedan konzervatorski zahvat, na obližnjem dalmatinskom otoku, prikazala je Anita Gamulin govoreći o recentnim radovima na hvarskom Arsenalu. Sagrađen sredinom 16. stoljeća, Arsenal se sastoji od velikoga prostora s lukovima u prizemlju i komunalnoga kazališta i fontika na katu. Zapuštenost i devastiranost građevine zahtijevali su obnovu koja se intenzivirala od početka 21. stoljeća. Recentna arheološka istraživanja otkrila su ostatke kasnoantičke faze, a temeljem konzervatorskih istraživanja izrađeni su elaborati za objekt Arsenalu i pripadajuće mu zidne oslike. Osim o dosadašnjim radovima, bilo je riječi i o problemima prenamjene navedenih prostora koji bi trebali služiti javnim potrebama grada Hvara.

Radoslav Bužančić iz Konzervatorskoga odjela u Splitu otvorio je treću sesiju izlaganjem o jugoistočnom kvadrantu Dioklecijanove palače, na kojem su u prošlosti izvedeni purifikacijski zahvati u korist starijih slojeva. Pokušaji prezentacije toga dijela palače posljednjih desetljeća pokazali su sav raspon različitih pristupa i konzervatorskih metoda, a zahvate su pratila različita, često oprečna, mišljenja stručnjaka. U izlaganju su bili prikazani neki od idejnih arhitektonskih projekata kao moguća rješenja. Uslijedilo je izlaganje Zlatka Uzelca, koji je govorio o konzervatorsko-restauratorskim zahvatima u Koprivnici. Dijelovi fortifikacijskoga sustava grada, tzv. Đurđevački bastion i Turska vrata, nastali su u 16. stoljeću u vrijeme osmanske opasnosti. Budući zahvati na objektima usmjerit će se na rekonstrukciju porušenih dijelova bastiona i obnovu pristupnoga drvenoga mosta, čime bi se omogućila prostorna integracija cjeline i prezentacija, u ovom dijelu Europe jedinstvenih, fortifikacija staronizozemske škole. Posljednje izlaganje u ovom nizu bilo je ono Željka Bistrovića, koji je predstavio gotovo nepoznat dio baštine riječkoga Starog grada – podzemne spremnike za žito. Kao sastavni dio srednjovjekovnih mediteranskih komuna, fontici su bili zasebni javni objekti i kao takve ih nalazimo u većini gradova duž istočne obale Jadrana. Građevinski radovi proteklih desetljeća u Starom gradu otkrili su primjere podzemnih struktura pod privatnim građevinama na

nekoliko lokacija. U izlaganju je izložena kronologija otkrivanja, dokumentacija, način prezentacije te sadašnje stanje žitnica. Istaknuta je tipološka sličnost riječkih primjera s dubrovačkim, a bili su prikazani i slični primjeri na Apeninskom poluotoku.

Nakon izlaganja uslijedila je rasprava te posljednja sesija koju je otvorila Višnja Bralić. U svojem se izlaganju bavila radovima na restauraciji djela štafelajnoga slikarstva i polikromirane skulpture. Postupci rekonstrukcije i reintegracije razmatrani su na primjerima poliptiha Bartolomea Vivarinija iz Veloga Lošinja, slika sljedbenika Palme Mladega iz Poreča te kipa Bogorodice iz Granešine pored Zagreba. Posljednja dva izlaganja bavila su se skulpturama na javnim i sakralnim građevinama. Miroslav Škugor izložio je razmišljanja o metodološkim dvojabama vezanima za zaštitu skulpture na katedrali sv. Jakova u Šibeniku. Djelovanje atmosferilija uzrokovalo je jaku eroziju kamene epiderme kipova čime su formalno-stilska obilježja postala gotovo u potpunosti nečitljiva. U nastalim uvjetima nastoji se pronaći najbolje tehničko i metodološki ispravno rješenje, što bi očuvalo skulpture i ostale dijelove arhitektonske plastike za budućnost. Posljednje izlaganje na skupu, „Nekadašnja skulptura dvoglavog orla na kupoli gradskog tornja u Rijeci: povijesno-umjetnička analiza“, održao je Damir Tulić s Filozofskoga fakulteta u Rijeci. Kao ključna gradska insignija, riječki orao imao je dugu i burnu povijest koja je prikazana u ovom iscrpnom izlaganju. Car Leopold I. Habsburški dao je Rijeci grb s prikazom dvoglavoga orla 1659. U 18. je stoljeću skulptura orla postavljena na vrh gradskoga tornja, da bi potom bila uklonjena pri rekonstrukciji tornja te zamijenjena novom. D'Annunzijeve arditi oštetili su kip, a nakon Drugoga svjetskog rata potpuno je uništen. Riječki orao, kao predmet od kulturne i povijesne važnosti, u novije je vrijeme predmet interesa zbog inicijative njegove rekonstrukcije i povratka na izvorno mjesto.

Skup je završio zaključnom raspravom, nakon čega su sudionici posjetili franjevački samostan na Trsatu. U odnosu na prvi skup, održan 2011., *Dijalozi s baštinom 2012.* sadržajno je i brojem izlagača bio mnogo bogatiji. Prikazana su aktualna konzervatorsko-restauratorska istraživanja te metodološka i teorijska promišljanja koja su obuhvatila širok vremenski i prostorni raspon. Ukazano je na probleme iz svakodnevnoga rada na zaštiti spomenika, kao i na otvorena pitanja pri zaštiti kulturne baštine, poput poštivanja svih povijesnih slojeva pojedinoga spomenika ili povremenih odstupanja od načela minimalnoga zahvata. Iz svega navedenoga možemo

prepoznati značaj i doprinos riječkoga skupa koji nastoji potaknuti prijeko potreban dijalog unutar struke, ali i onaj, možda važniji, između nje i šire javnosti. Svakodnevno smo svjedoci zanemarivanja i devastacije spomeničke baštine kao posljedica neznanja i niske svijesti o vrijednosti materijalnoga nasljeđa prošlosti ili pak pojedinačnih interesa. Negativan odnos prema baštini može se izmijeniti jedino aktivnim dijalogom koji će afirmirati značaj kulturnih spomenika i njihova očuvanja za buduće generacije. Sve aktivnosti čiji je cilj stvaranje toga dijaloga, među kojima je i ovaj skup, hvalevrijedna su inicijativa. Preostaje još jedino izraziti nadu da će skup nastaviti svoju tradiciju te zadržati visoko postavljene standarde.

Ivan Braut

**Predstavljanje Centra za kulturološka i povijesna istraživanja
socijalizma i tribina *Perspektive kulturoloških i povijesnih istraživanja
socijalizma*, Pula, 12. listopada 2012.**

U prostorijama Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli održano je 12. listopada 2012. predstavljanje novoosnovanoga Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma te tribina *Perspektive kulturoloških i povijesnih istraživanja socijalizma*. Centar su predstavili njegovi osnivači, inače djelatnici triju odjela pulskoga Sveučilišta: Igor Duda s Odsjeka za povijest Odjela za humanističke znanosti, Lada Duraković s Odjela za glazbu, Boris Koroman s Odsjeka za kroatistiku Odjela za humanističke znanosti i Andrea Matošević s Odjela za studij na talijanskom jeziku te gosti tribine Ines Prica s Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu i Tvrtko Jakovina s Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

Igor Duda, voditelj Centra u 2012., u uvodnoj je riječi ukratko predstavio samu ideju osnutka jedne takve institucije na Sveučilištu te ciljeve i planirane aktivnosti. Centar je osnovan u srpnju 2012. kao nova sveučilišna sastavnica koja okuplja djelatnike raznih sveučilišnih odjela i umrežava znanstvenike koji dijele zanimanje za istraživanje razdoblja socijalizma i postsocijalizma te socijalističke i komunističke ideologije i teorije te koja bi u širi humanistički spektar uključila povijest, antropologiju, znanost o književnosti i muzikologiju. Navedene su brojne aktivnosti kojima se Centar